

EUROOPA KOHTU OTSUS

14. september 1982*

Tööstus- ja kaubandusomandi kaitse – Joonised ja tootemudelid –
Samalaadsete toodete vaba liikumine

[...]

Kohtuasjas 144/81,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel esitatud Haagi Gerechthofi taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Keurkoop BV, asukoht Rotterdam,
apellatsioonimenetluse hageja,

ja

Nancy Kean Gifts BV, asukoht Haag,
apellatsioonimenetluse kostja,

eelotsust asutamislepingu artikli 36 tõlgendamise kohta, et hinnata, kas Beneluxi ühtne jooniste ja tootemudelite seadus, mis kinnitati 25. oktoobri 1966. aasta konventsiooniga (Tractatenblad 1966, nr 292, lk 3), on kooskõlas ühenduse õigusaktidega,

EUROOPA KOHUS,

koosseisus: president J. Mertens de Wilmars, kodade esimehed G. Bosco, A. Touffait ja O. Due, kohtunikud P. Pescatore, Mackenzie Stuart, A. O'Keefe, T. Koopmans, U. Everling, A. Chloros ja F. Grévisse,

kohtujurist: G. Reischl,

kohtusekretär: kohtusekretäri asetäitja J. A. Pompe,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

otsuse

[...]

1. Haagi Gerechthof esitas 20. mai 1981. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse 5. juunil 1981, EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel kaks eelotsuse küsimust, mis puudutavad asutamislepingu kaupade vaba liikumist käsitlevate sätete tõlgendamist ja mis võimaldavad riiklikul kohtul määrata ühenduse õigusaktide kohaselt kindlaks 1. jaanuaril 1975 jõustunud Beneluxi ühtse jooniste ja tootemudelite seaduse, mis kinnitati 25. oktoobri 1966. aasta konventsiooniga (Tractatenblad 1966, nr 292, lk 3), kohaldamise tingimused.

2. Riikliku kohtu esitatud materjalidest ilmneb, et Haagi ettevõtte Nancy Kean Gifts (edaspidi „NKG”) registreeris 23. aprillil 1979. aastal Beneluxi jooniste ja tootemudelite ametis (Beneluxi patendiametis) naiste käekoti mudeli.

3. NKG registreeritud tootemudel tundub sarnane Ameerika tootemudeliga, mis registreeriti 28. märtsil 1977. aastal kui „US Patent Design 250 734”, mille „leiutajaks” oli märgitud hr Siegel ja deponeerijaks ettevõtte Amba Marketing Systems Inc.

4. Ettevõtte NKG, kelle varustaja on Šveitsis Zugis asuv ettevõtte Renoc AG, teatas, et tema turustatavaid käekotte valmistatakse Taiwanis ja saadetakse sealt otse Madalmaadesse.

5. Kui ettevõtte NKG avastas 1980. aastate alguses, et teine ettevõtte, Rotterdamis asuv Keurkoop BV pakub naiste käekotte, mille välimus on NKG väitel samasugune kui tema enda müüdaval registreeritud tootemudelil, alustas ta selle tootemudeli turustamise ainuõiguse kaitseks ettevõtte Keurkoop vastu Rotterdami Arrondissementsrechtbankis ajutiste meetmete kohaldamise menetlust.

6. Ettevõtte Keurkoop esitatud andmete põhjal pärineb vaidlusalune käekott Taiwani hulgieksportijalt, ettevõttelt Formosa Keystone Products Corp., kelle varustajad omakorda on kaks Taiwani tootjat, Taiwan Plastic Company ja Ocean Lights Industries Corporation.

7. Euroopa Kohtule põhikohtuasja poolte ja komisjoni esitatud kirjalikest märkustest ilmnesis järgmised asjaolud. NKG väitel turustas vaidlusalust käekotti Saksamaa Liitvabariigis ettevõtte Otto GmbH, kes importis käekotte otse Taiwanist. Ühendkuningriigis oli turustaja Nancy Kean Gifts Limited ja Taanis ateljee Nancy APS. Kaks viimast juriidilist isikut kuuluvad ettevõttega NKG samasse kontserni. Need ettevõtted ostavad Taiwanis valmistatud käekotte ka Šveitsi ettevõttelt Renoc AG. Keurkoop lisab, et kotte müüvad ka Madalmaades ettevõtted Otto (Tilburgis) ja Euro Direct Service (Tegelenis). Lisaks väidavad Keurkoop ja komisjon, et sama käekoti tootemudeli registreeris New Yorgi elanik Peter Herman 18. aprillil 1979. aastal Prantsusmaa tootemudelite registris.

8. Rotterdami Arrondissementsrechtbanki president rahuldab 8. mai 1980. aasta otsusega ettevõtte NKG taotluse ja keelas ettevõttel Keurkoop „valmistada, importida, müüa, müügiks pakkuda, välja panna, tarnida, kasutada või hoida nimetatud eesmärkidel ning tööstuslikel või kaubanduslikel eesmärkidel naiste käekotte, mille välimus on samasugune otsuses nimetatud ja hageja registreeritud tootemudeliga või millel on sellega võrreldes vaid teisejärgulised erinevused”.

9. Ettevõtte Keurkoop esitas selle otsuse kohta apellatsioonitaotluse Haagi Gerechthofile ning see kohus esitas oma seisukoha mitme talle esitatud küsimuste punkti kohta. Neid seisukohti tuleb arvesse võtta selle kohtu poolt Euroopa Kohtule esitatud eelotsuseküsimustele lisatud selgituste puhul.

10. Esiteks märkis Gerechthof, et NKG ei ole tema registreeritud käekotimudeli autor ning et kõnealuse registreerimise puhul ei küsitud autori või tema poolt Beneluxi riikide jaoks volitatud isiku nõusolekut, samuti ei ole kõnealune registreerimine seotud õigusliku sidemega mõnega nimetatud isikutest.

11. Nimetatud kohus täpsustas oma määruse 11. põhjenduses Beneluxi ühtse jooniste ja tootemudelite seaduse kohaldamise ulatust. Gerechthof märkis, et kuigi Beneluxi riikides on loometegevus autoriõigusega kaitstud, on ühtse seaduse kohaselt ainuke kaitstav objekt „tarbimiseks mõeldud toote uudne välimus”. Seaduse artikli 4 kohaselt võib uuteks lugeda ka tooteid, mis on varem kasutuses olnud, kuid Beneluxi riikides vähemalt viiekümneks aastaks unustusse jäänud. Ühtses seaduses ei ole sätestatud lisanõuet, et see uudsus peab tulenema loometegevusest, s.t olemuslikult kunstilisest tegevusest. Vastupidi Keurkoopi väidetule ei põhine seaduse artikli 3 lõige 1, mille kohaselt „joonise või tootemudeli kasutamise ainuõigus on selle esimesel registreerijal”, eeldusel, et registreerija peab olema registreeritava objekti autor. Ühtse seaduse eesmärk on kaitsta töösturit või käsitöölisi, kes soovib, et tema toode erineks teiste omadest, sõltumata sellest, kas tegemist on kunstilise tootega või mitte, seejuures ei pea registreerija olema ise kvalifitseeritav töösturi või käsitöölisena. Seaduse eesmärk on takistada teatava aja jooksul töösturite ja käsitööliste poolt välja valitud teatava hulga tootemudelite võltsimist, sest selline võltsimine soodustab olukorda, kus tarbija võib lihtsalt eri tootemudelid omavahel segi ajada.

12. Riiklik kohus leidis, et võttes arvesse kaht ülejäänud Keurkoopi nõuet, peab ta esitama Euroopa Kohtule järgmised kaks eelotsuse küsimust.

„1. Kas Beneluxi ühtse jooniste ja tootemudelite seaduse kohaldamine on kooskõlas kaupade vaba liikumist käsitlevate asutamislepingu sätetega, eelkõige artikli 36 sätetega, kui selle kohaldamise tulemusena antakse punktis 11 kirjeldatud eesmärgi ja ülesandega seaduses sätestatud tootemudeli kasutamise ainuõigus isikule, kes on kõnealuse tootemudeli pädevas ametiasutuses esimesena registreerinud, kusjuures seda õigust ei ole võimalik vaidlustada teistel isikutel peale nende, kes väidavad, et on ise tootemudeli autor, tema poolt volitatud isik või tööandja, ning samuti ei ole võimalik end kaitsta registreerija tahtliku keelustamistegevuse vastu, tuues välja

asjaolu, et registreerija puhul ei ole tegemist kõnealuse tootemudeli autori ega tema poolt volitatud isiku või tööandjaga?

2. Kas keelustamistegevust on võimalik mitte arvestada, kui see hõlmab tooteid, mida kostja on hankinud muudest ühisturu riikidest kui see (samuti ühisturgu kuuluv) riik, mille suhtes keelustamist on taotletud, kui selles teises riigis ei kahjusta kõnealuste toodete turustamine tootemudeli registreerinud hageva poole õigusi?"

Esimene küsimus

13. Esimeses küsimuses on sisuliselt küsitud, kas asutamislepingu artikli 36 sätted võimaldavad kohaldada sellist riiklikku seadust nagu Beneluxi ühtne jooniste ja tootemudelite seadus, millega antakse ainuõigus tootemudeli esimesele registreerijale, kusjuures teised isikud peale tootemudeli autori või tema poolt volitatud isikute ei saa seda ainuõigust vaidlustada ega kaitsta end selle õiguse omaniku tahtliku keelustamistegevuse eest väitega, et registreerija ei ole tootemudeli autor ega tema poolt volitatud isik või tööandja.

14. Esmalt tuleb tähelepanu juhtida asjaolule, et nii nagu Euroopa Kohus on patente ja kaubamärke puudutavate õiguste ja autoriõiguste puhul juba otsustanud, on ka jooniste ja tootemudelite kaitse seotud tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega asutamislepingu artikli 36 tähenduses ning et selle kaitse raames määratakse kindlaks kõnealusele omandiliigile omased ainuõigused.

15. Beneluxi ühtse seaduse artikli 1 kohaselt kuulub kaitsmisele üksnes tarbimiseks mõeldud toote uus välimus, seejuures artikli 4 kohaselt toode, millel ei ole registreerimisele eelnenud viiekümne aasta jooksul olnud tööstus- või kaubandusringkondades Beneluxi territooriumil mingit tegelikku tähendust. Asjaolu, et artikli 3 kohaselt antakse joonise või tootemudeli kasutamise ainuõigus selle esimesele registreerijale, sõltumata sellest, kas registreerija on samas tootemudeli autor või autori poolt volitatud isik, lähtub jooniste ja tootemudelite seaduse majanduslikust rollist ning lihtsuse ja tõhususe põhimõtetest. Lisaks on seaduse artiklis 5 sätestatud põhimõtete ja korra kohaselt joonise või tootemudeli autoril õigus viie aasta jooksul nõuda registreerimise kinnitamist oma nimele ning nõuda registreerimise tühistamist piiramatu aja jooksul.

16. Need tegurid, mis ei ole samas ammendavad ega piiravad, võimaldavad kinnitada, et nimetatud põhimõtteid hõlmava õigusakti puhul on tegemist tööstus- ja kaubandusomandi kaitset käsitleva õigusaktiga asutamislepingu artikli 36 tähenduses.

17. Vastab tõele, et kuigi Beneluxi ühtse jooniste ja tootemudelite seaduse artikli 15 kohaselt võib iga asjahuviline, sealhulgas riiklik ministeerium, nõuda registreerimisega antavate õiguste tühistamist, vaidlustades eelkõige toote uudsuse kõnealusel territooriumil, ei saa ta samas tuua põhjenduseks asjaolu, et registreerija ei ole tootemudeli autor või tema poolt volitatud isik või tööandja. Viimast piirangut arvesse

võttes on riiklik kohus küsinud, kas selline ühtne seadus kuulub asutamislepingu artikli 36 kohaldamisalasse.

18. Selles küsimuses on Euroopa Kohtul võimalik üksnes märkida, et ühenduse õigussüsteemi praeguses arengujärgus ning olukorras, kus ei ole läbi viidud vastavate riiklike õigusaktide ühtlustamist ja lähendamist ühenduse tasandil, reguleerivad jooniste ja tootemudelite kaitse tingimuste ja korra kindlaksmääramist riiklikud õigusaktid, antud juhul asutamislepingu artiklis 233 osutatud Belgia, Luksemburgi ja Madalmaade vahel moodustatud piirkondliku liidu ulatuses vastuvõetud õigusakt.

19. Sellest lähtuvalt ei takista kaupade vaba liikumist käsitlevad sätted selliste õigussätete vastuvõtmist nagu need, mis on sätestatud Beneluxi ühtses jooniste ja tootemudelite seaduses ja mida riiklik kohus kirjeldas.

20. Seega tuleb esimesele küsimusele vastata, et selliste omadustega riiklik õigusakt nagu Beneluxi ühtne jooniste ja tootemudelite seadus on kooskõlas tööstus- ja kaubandusomandi kaitset käsitlevate asutamislepingu artikli 36 sätetega. Ühenduse õiguse praeguses arengujärgus ei takista ühenduse õigus selliste õigussätete vastuvõtmist nagu need, mis on sätestatud riikliku kohtu kirjeldatud Beneluxi ühtses jooniste ja tootemudelite seaduses.

Teine küsimus

21. Teises küsimuses on sisuliselt küsitud, kas asutamislepingu sätete kohaselt on liikmesriigi õigusaktidega kaitstud ainuõiguse omanikul teatava tootemudeli puhul õigus nende õigusaktide alusel takistada registreeritud tootemudeliga samasuguse välimusega toodete importimist teisest ühenduse liikmesriigist või ei kahjusta nende toodete turustamine mingil määral ainuõiguse omaniku õigusi importivas liikmesriigis.

22. Esmalt tuleb märkida, et asutamislepingu artikliga 36 sätestatud tööstus- ja kaubandusomandi kaitse kaotaks igasuguse tähenduse, kui teistel isikutel peale isiku, kellel on tootemudeli kõnealuses liikmesriigis kasutamise õigus, oleks lubatud seal turustada kaitstud tootemudeliga samasuguse välimusega toodet. See põhimõte kehtib täiel määral ka riikliku kohtuniku kirjeldatud juhul, kus liikmesriigis teatavat toodet turustada sooviv isik hangib selle toote teisest liikmesriigist, kui toote turustamine ei kahjusta selle isiku õigusi, kes on tootemudeli registreerinud ja kellel on esimeses riigis sellele ainuõigus.

23. Seejuures tuleb meenutada, et kaupade vaba liikumist reguleerivate sätete kohaselt peavad impordikeelud ja -piirangud olema artikli 36 alusel õigustatud tööstus- ja kaubandusomandi kaitsega ja ei tohi seejuures kujutada endast liikmesriikidevahelise kaubanduse varjatud piiranguid.

24. Seega on artikli 36 eesmärk rõhutada, et kaupade vaba liikumise ning tööstus- ja kaubandusomandi kaitse tasakaal tuleb saavutada sellisel viisil, et oleks tagatud

õiguspärase tegevuse kaitse, mis on seotud kõnealuse artikli kohaselt riiklike õigusaktide alusel „õigustatud” impordikeeldudega, ning et samal ajal välditaks kõiki nimetatud õiguste kuritarvitusi, mis soodustavad ühisturu raames üksikute turgude kunstliku eraldatuse tekkimist ja säilimist. Riiklike õigusaktidega sätestatud tööstus- ja kaubandusomandiga seotud õiguste realiseerimine peab olema seega piiratud nimetatud tasakaalu saavutamiseks vajalikul määral.

25. Olemasoleva kohtupraktika kohaselt ei saa riiklike õigusaktide alusel kaitstavate tööstus- ja kaubandusomandiga seotud õiguste omanik kõnealuste õigusaktide alusel takistada õiguste omaniku enda poolt või tema nõusolekul või õiguste omanikuga õiguslikes või majanduslikes sõltuvussuhetes oleva isiku poolt teise liikmesriigi turul õiguspäraselt ringlusse lastud toodete importimist või turustamist.

26. Lisaks ei saa ainuõigusega isik tuua oma õigust põhjenduseks, kui impordi- või turustamispiirang, mida ta kavatses rakendada, on seostatav ühendusesisest konkurentsi piirava kokkuleppega, mis on vastuolus asutamislepingu, eeskätt selle artikli 85 sätetega.

27. Kui õigus tootemudelile õigusliku seisundina hõlmab artikli 85 lõikes 1 nimetatud kokkuleppeid või kooskõlastatud tegevust, võib selle õiguse teostamisega kaasneda asutamislepingus sätestatud keeldude kohaldamine, kui teostamise puhul on tegemist kokkuleppe objekti, rakendamise vahendi või tulemusega.

28. Seega on riikliku kohtuniku ülesanne kontrollida igal konkreetsel juhul, kas ainuõiguse teostamine on seotud sellise olukorraga, mis tingib artiklis 85 sätestatud keeldude kohaldamist ja mis võib jooniste ja tootemudelitega seotud õiguste puhul esineda väga mitmesugusel kujul, näiteks olukord, kui isikud registreerivad sama tootemudeli samal ajal või järjestikku eri liikmesriikides, et jagada omavahel ühendusesisesed turud.

29. Eeltoodut silmas pidades tuleb teisele küsimusele vastata, et isik, kellel on liikmesriigi õigusaktide alusel tootemudeli kasutamise õigus, võib takistada registreeritud tootemudeli samasuguse välimusega toodete importi teisest liikmesriigist ainult sel juhul, kui vaidlusalused tooted on teises liikmesriigis lastud ringlusse ilma õiguse omaniku või temaga õiguslikus või majanduslikus sõltuvussidemes oleva isiku osaluse või nõusolekuta, kui kõnealuste füüsiliste või juriidiliste isikute vahel ei ole sõlmitud mingit konkurentsi piiravat kokkulepet ning kui tootemudeli kasutamise õiguste omanike vastavad õigused eri liikmesriikides on tekkinud üksteisest sõltumatult.

Kohtukulud

30. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Madalmaade valitsuse, Ühendkuningriigi valitsuse, Prantsusmaa valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kulusid ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus riiklikus kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse nimetatud kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates küsimusele, mille Haagi Gerechthof esitas talle oma 20. mai 1981. aasta määrusega, otsustab:

1. Selliste omadustega riiklik õigusakt nagu Beneluxi ühtne jooniste ja tootemudelite seadus on kooskõlas tööstus- ja kaubandusomandi kaitset käsitlevate asutamislepingu artikli 36 sätetega. Ühenduse õiguse praeguses arengujärgus ei takista ühenduse õigus selliste õigussätete vastuvõtmist nagu need, mis on sätestatud riikliku kohtu kirjeldatud Beneluxi ühtses jooniste ja tootemudelite seaduses.

2. Isik, kellel on liikmesriigi õigusaktide alusel tootemudeli kasutamise õigus, võib takistada registreeritud tootemudeligas samasuguse välimusega toodete impordi teisest liikmesriigist ainult sel juhul, kui vaidlusalused tooted on teises liikmesriigis lastud ringlusse ilma õiguse omaniku või temaga õiguslikus või majanduslikus sõltuvussidemes oleva isiku osaluse või nõusolekuta, kui kõnealuste füüsiliste või juriidiliste isikute vahel ei ole sõlmitud mingit konkurentsi piiravat kokkulepet ning kui tootemudeli kasutamise õiguste omanike vastavad õigused eri liikmesriikides on tekkinud üksteisest sõltumatult.

Mertens de Wilmars

Bosco

Touffait

Due

Pescatore

Mackenzie Stuart

O'Keeffe

Koopmans

Everling

Chloros

Grévisse

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 14. septembril 1982 Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

P. Heim

J. Mertens de Wilmars